

*Др Снежана Бркић, доцент
Правног факултета у Новом Саду*

МЕРЕ ЗАШТИТЕ СВЕДОКА ПУТЕМ СПРЕЧАВАЊА ФИЗИЧКОГ СУСРЕТА ОКРИВЉЕНОГ И СВЕДОКА

Сажетак: *У раду се анализирају мере заштите сведока путем спречавања физичког сусрета окривљеног и сведока. Оне могу бити срачунате на физичко онемогућавање застрашивања и освете, али исто тако и на очување психичког интегритета сведока, односно спречавање његове секундарне виктимизације. Обрађене су следеће мере заштите везане за радње доказивања: искључење суочења, организовање препознавања лица на начин да окривљени не може да види и чује лице које врши препознавање, привремено удаљење окривљеног из суднице, саслушање путем техничких уређаја за пренос звука и слике и право сведока на сигурно место чекања на саслушање. У вези са радњама процесне принуде су следеће мере: одређивање притвора ради спречавања утицања на сведоке, забрана састајања са одређеним лицима и обавештавање сведока о пуштању окривљеног на слободу.*

Кључне речи: *заштита сведока, суочење, препознавање, привремено удаљење окривљеног из суднице, технички уређаји за пренос слике и звука, притвор, забрана састајања са одређеним лицима*

Установа заштите сведока је израз субјективног јавног права на заштиту сведока или других законом одређених лица (активни субјект), у случају повреде или угрожавања његових основних људских права услед

заstraшивања, у вези са обављањем његове функције у преткривичном или кривичном поступку, коме одговара обавеза пружања те заштите од стране надлежног државног органа (пасивни субјект), у циљу несметаног обављања сведочких дужности, а у крајњој линији ради ефикаснијег сузбијања криминалитета.

Заштита сведока се може пружати у основи на два начина: процесним и ванпроцесним мерама. Дакле, основни критеријум њиховог разликовања је карактер заштитних мера које се предузимају, односно начин пружања заштите. Ванпроцесна заштита обухвата мере физичко-техничке заштите сведока, које су полицијског карактера и које су обухваћене тзв. програмом заштите сведока. Процесна заштита сведока рачуна са мерама процесног карактера, које могу бити мере прикривања идентитета сведока (личних података и/или лика и гласа) према општој јавности, а изузетно и према одбрани, као и мере спречавања физичког сусрета окривљеног и сведока. Мере спречавања физичког сусрета окривљеног и сведока могу бити везане за радње доказивања или радње процесне принуде. Оне могу бити срачунате на физичко онемогућавање заstraшивања и освете, али исто тако и на очување психичког интегритета сведока, односно спречавање његове секундарне виктимизације.

1. Мере везане за радње доказивања

1) Суочење

Већина права познају могућност суочења сведока са окривљеним у случају противречности њихових исказа. Оно се огледа у непосредној расправи између два лица која су дала исказе, о неслагањима у погледу важних чињеница и околности да би се утврдила истина. Према нашем законодавцу, суочени ће се поставити један према другом и од њих захтевати да један другом понове своје исказе о свакој спорној околности и да расправљају о истинитости онога што су исказали. Ток суочења и изјаве при којима су суочени коначно остали суд ће унети у записник.¹ Суочење се не сматра самосталним доказним средством, већ превентивном мером за обезбеђење веродостојности процесних радњи.² Оно треба да спречи погрешан или лажан исказ и да судији пружи материјал за оцену веродостојности несагласних исказа. Суочење није никад обавезно, већ се

¹ Чл. 91. ст. 2. нашег ЗКП.

² Тако М. Грубач, *Кривично процесно право. Увод и општи део*, Београд, 2004, с. 266.

наређује по слободној оцени суда. Судска психологија нас учи да суочењу ваља прибегавати само тамо где је већ запажена несигурност испитиваног лица. Оно је корисно само онда када се једно од два суочена лица осећа принуђеним да узмакне у некој, па макар и у веома споредној ствари. „Ако се приликом овог узмицања стварно ради о напуштању позиција једне зграде сачињене од лажи, онда њена трошност изазива афекат страха и тако недостаје потребна отпорна снага за једно ново душевно оптерећење. Напротив, ако се ради о једној заблуди, онда обично нема несигурности у погледу оног даљег излагања.“³ При томе треба имати у виду да знак несигурности не мора увек бити збуњеност, већ и карактеристичан излив говорљивости.

С друге стране, окривљени нема право на суочење са саокривљеним или сведоком у случају несагласности њихових исказа.⁴ Због тога законодавства која искључују могућност суочења ако је то у интересу заштите сведока,⁵ не вређају право окривљеног на правично суђење. Искључење могућности суочења може бити делотворно за заштиту сведока из два разлога. Код обичних сведока, гледање очи у очи сведока и учиниоца може појачати страх код сведока и навести га на прећуткивање чињеница. Код посебно осетљивих сведока, суочење може проузроковати секундарну виктимизацију жртве кривичног дела. Дакле, и у једном и у другом случају постоје јаки разлози који говоре у прилог искључења суочења. По неким правима, суочењу жртве и окривљеног се може прибећи против воље жртве, само кад то захтева истраживање истине или захтев окривљеног за саслушањем.⁶

Ова мера утолико пре може бити потребна кад су у питању деца сведоци, пре свега због избегавања њиховог даљег трауматизовања. С друге стране, могли бисмо изразити сумњу и у ефекте таквог суочења, с обзиром на могућност повлачења иначе истинитог исказа због страха, ауторитета, или просто због сугестибилности детета.⁷ Па, ипак, савремена законодавства ретко прописују забрану суочења малолетног сведока са окривљеним, а уколико се то и чини, та забрана се везује за посебне услове који морају бити испуњени. Тако се нпр. забрана суочења предвиђа за малолетна лица

³ Р. Грасбергер, Психологија кривичног поступка, Сарајево, 1958, с. 210.

⁴ Вид. пресуду Окружног суда у Београду К. 485/91 од 13.02.1992. и пресуду Врховног суда Србије Кж. 376/92 од 08.09.1992., навед. према И. Симић, Збирка судских одлука из кривично-правне материје, Београд, 1994, с. 246.

⁵ Чл. 98. ст. 6. бугарског ЗКП; чл. 237. ст. 3. мађарског ЗКП.

⁶ Чл. 5. La loi fédérale du 4 octobre 1991. sur l'aide aux victimes d'infraction (LAVI Švajcarske); čl. 163. st. 4. Vorentwurf zu einer Schweizerischen Strafprozessordnung, Bern, Juni 2001 (Vorent. Швајцарске).

⁷ Е. Алтавила, Судска психологија I (интерни превод), с. 270.

која су услед природе кривичног дела, последица или других околности, посебно осетљива, односно налазе се у посебно тешком душевном стању.⁸ Негде је ова забрана ограничена само на случајеве кривичних дела против сексуалног интегритета и ако постоји велика опасност угрожавања психичког здравља детета, осим ако право окривљеног да буде саслушан не може бити обезбеђено на други начин.⁹ Нама се чини да би забрана суочења требала безрезервно да важи за сву децу као сведоке, док би у односу на малолетне сведоке могла бити условљена њиховом посебном осетљивошћу.

Негде се предвиђа могућност суочења посебно осетљивих сведока само на њихов захтев.¹⁰ Наиме, стало се на становиште да суочење оваквих сведока са окривљеним може бити веома трауматично и болно, али оно ипак није у потпуности искључено. Претпостављено је да сведок изузетно може имати интереса за суочење, због чега је оно могуће само на његову иницијативу, која, наравно, не обавезује суд.

2) Препознавање

Заштити сведока може допринети и организовање препознавања на тај начин да лице које се препознаје не може да види лице које врши препознавање. Нека законодавства безусловно захтевају такав начин организовања препознавања независно од потребе заштите сведока или других околности, и то у преткривичном и претходном кривичном поступку.¹¹ Већину ипак чине она законодавства која само омогућавају такав начин вршења препознавања лица, ако то налажу посебне околности. Те околности су везане за угрожавање живота и тела,¹² негде и имовине веће вредности,¹³ за појаву застрашивања сведока¹⁴ или могућност другог утицања на ток препознавања од стране лица које се препознаје.¹⁵ Негде таква мо-

⁸ Чл. 153. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМУЧ).

⁹ Чл. 10б. швајцарског LАVI.

¹⁰ Чл. 102а. радне верзије Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку од 26.11.2004. (рад. верз. ЗИД ЗКП).

¹¹ Тако чл. 103. ст. 2. ЗКП ЦГ; чл. 104. ст. 2. ЗКП Србије. То произилази и из чл. 193. ст. 8. руског ЗКП, као и чл. 122. ст. 5. мађарског ЗКП.

¹² Вид. чл. 259. ст. 1. ЗКП Хрватске.

¹³ Чл. 242а. ЗКП Словеније.

¹⁴ Чл. 172. ст. 2. и чл. 313. ст. 3. ЗКП Албаније; чл. 214. ст. 2. ЗКП Италије.

¹⁵ Чл. 259. ст. 1 ЗКП Хрватске; чл. 172. ст. 2 и чл. 313. ст. 3. ЗКП Албаније; чл. 242а. ЗКП Словеније; чл. 214. ст. 2. ЗКП Италије.

гућност није везана за тачно одређене околности.¹⁶ Често се уважава могућност угрожавања сигурности не само лица које врши препознавање, већ и њему блиских лица.¹⁷ При томе се не тражи највећи степен доказаности таквог угрожавања, већ „оправдана бојазан“, „основани разлози“, „вероватноћа“, „основано сматрање“.¹⁸ Нека права захтевају да лице које се препознаје не може ни да чује лице које врши препознавање.¹⁹ Осим тога, негде се инсистира да ни сведок не може видети лица и предмете које треба да препозна, пре почетка препознавања.²⁰

Изузетно се могу срести и посебне одредбе о организовању препознавања од стране малолетних лица. Тако према нашем праву, ако препознавање окривљеног врши оштећено малолетно лице, суд ће поступати посебно обазриво, а такво препознавање ће се у свим фазама поступка вршити на начин који у потпуности онемогућава да окривљени види ово лице.²¹ Понекад се слична мера предвиђа и код посебно осетљивих сведока.²²

Не може се рећи да су позитивна права до танчина регулисала процедуру препознавања. Тако се нпр. може поставити питање да ли бранилац као лице које има право да присуствује извођењу свих радњи у којима учествује окривљени може да види лице које врши препознавање. Ако може, сва процедура таквог препознавања постаје бесмислена, пошто бранилац може саопштити окривљеном податке о личности лица које врши препознавање.²³

3) Привремено удаљење окривљеног из суднице

У функцији заштите сведока може бити и одредба о удаљењу окривљеног из суднице за време саслушања сведока, која одавно постоји у многим законодавствима. Ради се о изузетној и привременој мери која се може наредити кад сведок одбија да да исказ у његовом присуству,²⁴ кад из

¹⁶ Ако је то потребно, каже се у чл. 173. ст. 2. ЗКП Пољске.

¹⁷ Тако чл. 259. ст. 1. ЗКП Хрватске; чл. 242а. ЗКП Словеније.

¹⁸ Чл. 259. ст. 1. ЗКП Хрватске; чл. 313. ст. 3 ЗКП Албаније; чл. 242а. ЗКП Словеније; чл. 214. ст. 2. ЗКП Италије.

¹⁹ Чл. 259. ст. 1. ЗКП Хрватске.

²⁰ Чл. 242. ст. 3. ЗКП Словеније; чл. 103. ст. 2. ЗКП ЦГ; чл. 104. ст. 2. ЗКП Србије.

²¹ Чл. 155. ЗМУЧ.

²² Чл. 102а. рад. верз. ЗИД ЗКП.

²³ Тако и Е. Е. Кондратјев, Новый упк: защита свидетелей, потерпевших и других участников уголовного процесса, Государство и право 8/2003, с. 51.

²⁴ Чл. 312. ЗКП Македоније; чл. 355. ЗКП Хрватске; чл. 178. ст. 4. и чл. 327. ЗКП Словеније; чл. 170. ст. 1. ЗКП Косова; чл. 332. ЗКП ЦГ; чл. 324. ЗКП Србије.

околности произилази да неће говорити истину²⁵ односно дати слободан,²⁶ потпун и тачан исказ,²⁷ кад га окривљени прекидањем или на други начин спречава да сведочи,²⁸ кад би то било штетно за добробит сведока испод 16 година живота или озбиљно штетило здрављу сведока.²⁹ Негде се прецизира да је бојазан да сведок неће говорити истину узрокована страхом.³⁰ Нека права изричито предвиђају ову могућност и за време саслушања жртве кривичног дела, ако то налажу њени претежни интереси.³¹

Ова установа је старијег датума и постоји независно од система заштите сведока, а изузетно се регулише у склопу заштитних мера.³² Мери изриче веће, а понегде и председник већа.³³ Редовно се предвиђа обавеза обавештавања окривљеног након повратка у заседање, о ономе што је предузето за време његовог одсуства,³⁴ а може му се омогућити праћење сведочења и путем техничких уређаја за пренос слике и звука.³⁵ Према неким правима, суд је дужан да у случају пропуштања обавештавања, то учини најкасније пре завршетка доказног поступка, под претњом ништавости.³⁶ Након што му буде прочитан исказ сведока, окривљеном се допушта да му поставља питања. Председник већа је дужан да га упита има ли шта да примети на његов исказ а по потреби може се извршити и њихово суочење.³⁷ По неким правима, суд ће на захтев окривљеног приступити поновном испитивању сведока у његовом присуству.³⁸ Негде се истиче да се удаљење окривљеног може наредити пре, за време или после саслушања сведока.³⁹ У неким правима се истиче да се ова мера може наредити по службеној дужности или на предлог странака или браниоца, а након испи-

²⁵ Чл. 247. ЗКП Немачке; чл. 355. ЗКП Хрватске; чл. 312. ЗКП Македоније; чл. 178. ст. 4. и чл. 327. ЗКП Словеније; чл. 332. ЗКП ЦГ; чл. 324. ЗКП Србије.

²⁶ Чл. 245. ст. 1. и чл. 284. ст. 1. ЗКП Норвешке.

²⁷ Чл. 10. ст. 1. Закона о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока (ЗОЗСПУС БиХ).

²⁸ Чл. 18. ст. 1. гл. 36. Закона о судском поступку (ЗСП Шведске).

²⁹ Чл. 247. ЗКП Немачке.

³⁰ Чл. 18. ст. 1. гл. 36. ЗСП Шведске.

³¹ Чл. 245. ст. 1. и чл. 284. ст. 1. ЗКП Норвешке.

³² Чл. 170. ст. 1. ЗКП Косова; чл. 10. ЗОЗСПУС БиХ.

³³ Чл. 250. ст. 1. ЗКП Аустрије.

³⁴ Чл. 247. ЗКП Немачке; чл. 339. ЗКП Француске; чл. 170. ст. 1. ЗКП Косова; чл. 245. ст. 1. ЗКП Норвешке.

³⁵ Чл. 10. ст. 2. ЗОЗСПУС БиХ.

³⁶ Чл. 250. ст. 2. ЗКП Аустрије. Такво решење је било предвиђено и у чл. 258. ст. 3. ЗСКП из 1929.

³⁷ Чл. 312. ЗКП Македоније; чл. 355. ЗКП Хрватске; чл. 327. ЗКП Словеније; чл. 332. ЗКП ЦГ; чл. 324. ЗКП Србије.

³⁸ Вид. чл. 258. ст. 2. ЗСКП из 1929.

³⁹ Чл. 339. ЗКП Француске.

тивања противне странке и браниоца.⁴⁰ Судска пракса у неким земљама је на становишту да се удаљење окривљеног распростире и на његовог браниоца.⁴¹ Напредак представља и одредба по којој бранилац присуствује испитивању сведока и оптужени се може саветовати са браниоцем након што му се предочи исказ сведока а пре него што се сведок отпусти. Најзад, ту је и одредба о могућности жалбе странака и браниоца против решења о удаљењу оптуженог. О жалби одлучује веће жалбеног суда у року од 72 сата од пријема жалбе.⁴² По неким, ова мера је нарочито погодна ако се ради о „детету које је било жртва оптуженикове похоте, а које дршће од претрпљеног страха и боји се да говори.“⁴³ Неки ово ограничење оптужениковог права на одбрану критикују као облик задржавања инквизиторских овлашћења у поступку.⁴⁴ У сваком случају одбрани је ускраћено да непосредно опажа понашање сведока приликом сведочења и да са тог аспекта цени његов кредибилитет.

Нека законодавства су веома флексибилна по питању могућности саслушања сведока у одсуству странака.⁴⁵ Тако се саслушање може одвијати у одсуству окривљеног, али уз учешће његовог адвоката. У изузетним околностима, може бити искључено учешће и окривљеног и његовог браниоца. У неким случајевима може бити искључен и представник оптужбе.⁴⁶

4) Право сведока на сигурно место чекања на саслушање

Понекад се прокламује и право жртве на сигурно место чекања на саслушање, које не захтева од ње да буде у блиској околини окривљеног или његове породице.⁴⁷ С тим у вези су и адекватна просторна решења којима се обезбеђује релаксираније сведочење и повећава безбедност жртве

⁴⁰ Чл. 10. ст. 1. ЗОЗСПУС БиХ.

⁴¹ Тако у Немачкој, BGHSt 37, 48, NJW 1985, 1478, навед. према J. Renzikowski, Fair trial und anonymer Zeuge, JZ 12/1999, с. 606.

⁴² Чл. 10. ст. 3. и 4. ЗОЗСПУС БиХ.

⁴³ М. Доленц, Теорија судског кривичног поступка за Краљевину Југославију, Београд, 1933, с. 210.

⁴⁴ Ђ. Мамула, Ограничења права на материјалну и формалну одбрану на главном претресу према Законику о кривичном поступку СРЈ, http://www.informator.co.yu/informator/2002/ogranicenja_1202htm, доступно 13.03.2005.

⁴⁵ Чл. 98д. ст. 1. тачка а) Војног закона о кривичном поступку (ВЗКП Швајцарске); чл. 161. ст. 1. тачка а) Vorent. Швајцарске.

⁴⁶ Message concernant la modification de la procédure pénale militaire (protection des témoins), <http://www.admin.ch/ch/f/ff/2003/693.pdf>, доступно 07.04.2005.

⁴⁷ Тако Бил о правима за жртве и сведоке државе Utah; чл. 20. ст. 1. Act no. 93/99 Португалије.

на суду. Поред посебних пријавница и соба за жртве и сведоке, у неким земљама (САД, Немачка) обезбеђује се и простор за боравак деце за време давања исказа од стране жртве.

5) Саслушање сведока путем техничких уређаја за пренос слике и звука

1. Ова мера подразумева да се сведок саслушава у просторији одвојеној од места где се држи главни претрес тако што се између њих обезбеђује директан телевизијски пренос. Неки закони омогућавају да то буде не само просторија одвојена од просторије у којој се држи главни претрес, већ и место различито од седишта суда, па чак и друга земља.⁴⁸ Тиме се омогућава да сведок приликом давања исказа остане у окружењу које му улива поверење. То је, истовремено, начин да се превазиђе одступање од начела непосредности читањем записника са ранијим исказима сведока чији је долазак пред суд немогућ или знатно отежан због старости, болести или других важних узрока.⁴⁹ По немачком праву, тај разлог се уважава само ако је то неопходно за утврђивање истине.⁵⁰ Осим тога, тиме се може очувати начело непосредности и у случајевима када се у току припрема за главни претрес или на самом главном претресу сазна да сведок због дуготрајне болести или других сметњи не може доћи на главни претрес или му је долазак знатно отежан. Према досадашњим правилима, такви сведоци се саслушавају ван главног претреса од стране председника већа, судије члана већа или истражног судије суда на чијем подручју се сведок налази.⁵¹

Саслушање се организује на такав начин да странке и бранилац могу постављати питања без присуства у просторији у којој се налази сведок. Председник већа се при томе може налазити у судници или у просторији у којој сведок даје исказ. Ово последње решење познато је и као „Meinzer

⁴⁸ Тако нпр. чл. 247а. ЗКП Немачке, у коме фигурира израз „место“, за разлику од владиног нацрта закона, у коме се употребљавао израз „просторија“ (ВТ-Др 13/7165, с. 3).

⁴⁹ Вид. разлоге за читање записника нпр. у чл. 337. ст. 1. тачка 1. нашег ЗКП и чл. 251. ст. 1. тачка 2. и 3. ЗКП Немачке.

⁵⁰ Чл. 247а. ст.1. ЗКП Немачке. Дакле, суд не замењује аутоматски читање записника са видео линком. Он се руководи потребом утврђивања истине а поступа и у складу са начелом процесне економије.

⁵¹ Вид. чл. 288. и 334. нашег ЗКП; чл. 223. ЗКП Немачке (тзв. *Kommissarische Zeugenvernehmung*); чл. 287. ст. 1. ЗКП ФБиХ; чл. 272. ст. 1. ЗКП БиХ; чл. 279. ст. 1. ЗКП РС; чл. 346. ст. 1. ЗКП Хрватске; чл. 396. ст. 2. ЗКП Пољске; чл. 163. ст. 3. и чл. 366. ст. 1. ЗКП Косова; чл. 342. ст. 1. ЗКП ЦГ.

Modell“, против којег се немачки законодавац изричито изјаснио.⁵² Такво сведочење дато у физичком одсуству сведока коришћењем техничких средстава за симултано преношење слике и звука на даљину познато је и као сведочење путем видео конференцијске или телеконференцијске везе, путем интерне телевизијске мреже или путем видео-линка.

2. У неким земљама је прибегавање видеоконференцијској вези ограничено само на одређен круг кривичних дела с обзиром на тежину (нпр. у португалском праву, то су дела из надлежности трочланог већа или поротног суда) или природу (у црногорском праву, то су дела сексуалног насиља),⁵³ или на одређену категорију сведока (нпр. децу, малолетнике и друге посебно рањиве сведоке). У другим правима та мера је могућа код свих сведока и свих кривичних дела у циљу спречавања озбиљне опасности од знатне штете по добробит сведока,⁵⁴ духовну, телесну и душевну. Према опште прихваћеном мишљењу, таква опасност постоји ако можемо тврдити да би се такве последице са великим степеном вероватноће појавиле у конкретном случају приликом саслушања у судници.⁵⁵ Опасност за сведока не мора нужно потицати од окривљеног, већ од његовог саслушања у судници.⁵⁶ Инсистирање на изразу „знатна штета“ говори о намери законодавца да на овај начин заштити сведоке само од значајнијег угрожавања. У том контексту, сведок се на овај начин може штитити и од битнијег угрожавања свог душевног стања. Други разлози, нпр. бојазан да сведок неће говорити истину у присуству окривљеног не оправдавају примену ове мере.⁵⁷ Одлучивање о овој мери је дискреционо овлашћење суда, али тек по испуњењу законских претпоставки за њену примену.⁵⁸ Једна од њих је и чињеница да се на други начин не може отклонити поменута опасност од знатне штете по добробит сведока. То значи да суд при одлучивању разматра и друге опције које му стоје на располагању у циљу разрешења напетости између интереса поступка за утврђивањем истине, интереса одбране и интереса самог сведока. Тако нпр. он треба да има у виду привремено удаљење окривљеног из суднице, искључење јавности главног претреса, омогућавање присуства пуномоћника или лица од поверења приликом саслушања сведока, одрицање од саслушања у случају

⁵² G. Krapf, *Audiovisuelle Zeugenvernehmung*, *Kriminalistik* 5/02., с. 310.

⁵³ Чл. 5. ст. 1. Act no. 93/99 Португалије.

⁵⁴ Вид. нпр. формулацију чл. 168е. и чл. 247а. ЗКП Немачке.

⁵⁵ Законодавац је пажљиво бирао изразе. Видети алтернативне речи које су првобитно фигурирале у нацрту немачког закона (H. Diemer, *Der Einsatz der Videotechnik in der Hauptverhandlung*, *NJW* 23/99, с. 1669).

⁵⁶ G. Krapf, *op. cit.*, с. 310.

⁵⁷ H. Diemer, *Der Einsatz der Videotechnik in der Hauptverhandlung*, *NJW* 23/99 с. 1669.

⁵⁸ Тако H. Diemer, *op. cit.*, с. 1669.

постојања веродостојног признања,⁵⁹ итд. При томе је спорно да ли удаљење окривљеног из суднице и искључење јавности главног претреса треба да имају предност над видео конференцијском везом или не. Једни им признају такву предност, позивом на превасходни значај начела непосредног личног саслушања,⁶⁰ док им други то поричу, с обзиром на претежност потребе за заштитом интереса одбране окривљеног.⁶¹ Ако при овом одмеравању интереса суд остане у сумњи, онда по принципу правило – изузетак, треба да поступи по правилу, односно саслуша сведоке у судници.⁶² Одлука суда треба да је, у складу са општим правилима, образложена и објављена.⁶³ Ради спречавања одуговлачења поступка, као и у интересу правне сигурности, судска одлука о примени ове мере се у неким земљама не може побијати.⁶⁴ Неки такво решење сматрају дискутабилним у контексту супротних одредаба у вези са применом мере удаљења окривљеног из суднице и читања записника са исказима сведока уместо њиховог непосредног саслушања.⁶⁵

3. За разлику од других, португалско право даје веома исцрпну регулативу ове мере. Тако се предвиђа да се о њој одлучује на захтев државног тужиоца, окривљеног или сведока а након претходног саслушања субјекта који нису поднели захтев.⁶⁶ Сведочење на даљину се даје у јавној згради, по могућности у суду, полицији или затвору, чије просторије нуде одговарајуће услове за инсталацију неопходних техничких справа. Суд може ограничити приступ месту где се даје сведочење, допуштајући то само неопходном техничком, службеном и особљу личног обезбеђења. Судија који председава радњи обезбедиће судију на месту где се даје сведочење, који је дужан да: идентификује и узме заклетву од сведока, обез-

⁵⁹ Вид. чл. 222. II Richtlinien für das Strafverfahren und das Bussgeldverfahren (RiStBV).

⁶⁰ Н. Diemer, *op. cit.*, с. 1669. Он критикује систематику закона, сматрајући да је у немачком праву било логичније да се ова мера регулише у чл. 250а, одмах после прокламације начела личног саслушања у чл. 250, који гласи: „Ако доказ о некој чињеници почива на саслушању неког лица, оно се мора саслушати на главном претресу. Саслушање не сме бити замењено читањем записника са раније датим исказом или са писменом изјавом“.

⁶¹ Тако Laubenthal, JZ 1996, с. 344.

⁶² Н. Diemer, *op. cit.*, с. 1670.

⁶³ Тако Н. Diemer, *op. cit.*, с. 1671, позивом на чл. 34. и чл. 35. немачког ЗКП.

⁶⁴ Тако чл. 247а. ЗКП Немачке. Тиме је, осим жалбе, искључена и ревизија, с обзиром на одредбу чл. 336. ст. 2.

⁶⁵ Н. Diemer, *op. cit.*, с. 1671. Он сматра да примена видео линка принципијелно ништа мање не дира у принцип утврђивања истине и заштиту интереса окривљеног.

⁶⁶ Иако није експлицитно, то у другим правима произилази из неких општих правила, нпр. чл. 33. ст. 1. немачког ЗКП, по коме доношењу судске одлуке у току главног претреса претходи саслушање учесника поступка.

беди преношење његовог исказа, обезбеди да сведок да слободан спонтан исказ, обезбеди да сведок јасно разуме питања и да истовремено пренесе одговоре, поступа као интерлокутор председавајућег судије обраћајући пажњу на сваки инцидент за време сведочења, обезбеди аутентичност и интегритет видео снимка приложеног записнику, предузме све правно допуштене превентивне, дисциплинске и забрањујуће мере које су адекватне за примену ограниченог приступа месту, и уопште да обезбеди сигурност свих присутних лица. Сведочење путем видеоконференцијске везе сматраће се као да је дато у присуству судије.⁶⁷

4. Према неким правима, саслушање сведока путем техничких уређаја за пренос слике и звука може се снимати ако постоји бојазан да сведок неће моћи бити саслушан на даљем главном претресу а снимање је потребно ради утврђивања истине.⁶⁸ Наведена бојазан постоји ако конкретне чињенице оправдавају претпоставку да се саслушању сведока на даљем главном претресу супротстављају вероватне неотклоњиве препреке стварне или правне природе. Под даљим главним претресом подразумева се главни претрес у истом поступку, па и онај после ев. укидања пресуде од стране вишег суда, као и у другом кривичном поступку који се води против саучесника.⁶⁹ Снимање саслушања је потребно ради утврђивања истине ако је битно за доношење пресуде, а не само ако је то једини начин.⁷⁰ Дакле, овој мери се може прибећи и кад изгледа да је у интересу сведока да се поштеди даљих саслушања. Употреба овог звучно-оптичког снимка је допуштена само у сврхе кривичног гоњења и ако је то потребно за утврђивање истине. Сходно се примењују правила о праву увида браниоца и оштећеног, с тим што им се могу предати копије снимка, које се не могу умножавати и даље прослеђивати. Оне се предају државном тужиоцу ако не постоји оправдан интерес за даљу употребу. За уступање снимка или издавање копије другима потребна је сагласност сведока.⁷¹

5. Могло би се рећи да је примарни циљ ове мере елиминисање свих негативних последица атмосфере у судници која би могла изазвати секундарну виктимизацију жртава.⁷² У том смислу она се нарочито препоручује

⁶⁷ Чл. 6 – 10. и чл. 15. Act no. 93/99 Португалије.

⁶⁸ Тако чл. 247а. ст. 4. немачког ЗКП.

⁶⁹ Т. Janovsky, *Zeugenvernehmung mit Video*, *Kriminalistik* 7/99, с. 454.

⁷⁰ У току законодавног рада напуштена је првобитна рестриктивна опција са изразом „неопходно“ (*unerlässlich*) уместо усвојеног израза „потребно“ (*erforderlich*).

⁷¹ Сходна примена чл. 58а. ст. 2. немачког ЗКП.

⁷² Нпр. чл. 244а. ст. 2. ЗКП Мађарске; чл. 247а. ЗКП Немачке; чл. 109а. ст. 2. рад. верз. ЗИД ЗКП; чл. 240а. ст. 1. тач. 5. ЗКП Словеније; чл. 170. ст. 1. ЗКП Косова; чл. 19. ст. 1. Act no. 93/99 Португалије;

ради заштите посебно осетљивих сведока,⁷³ као и деце и малолетника. Истраживања су показала да такав начин саслушања има пет предности: значајно се смањује опште психичко оптерећење малолетних сведока; избегава се сусрет сведока са оптуженим; дете се изолује из неповољне атмосфере суднице; сведоци су мање изложени стресу и дају конзистентније и течније податке; претпоставља се да омогућава давање исказа и млађе деце пред судом.⁷⁴ Сведок се саслушава у посебној просторији без присуства странака, које му могу постављати питања путем техничких уређаја за пренос слике и звука. Негде је то предвиђено као могућност,⁷⁵ негде као обавеза суда,⁷⁶ а негде као право детета сведока.⁷⁷ Тамо где је то само могућност суда, суд се руководи интересима сведока или интересом утврђивања истине.⁷⁸ У нашем праву суд прибегава овој мери кад оцени да је то потребно, с обзиром на особености кривичног дела и својства личности малолетног лица.⁷⁹ У неким правима је употреба техничких уређаја за пренос слике и звука обавезна у случају лица која у време саслушања нису навршила четрнаест година а оштећена су у својој полној сфери неким кривичним делом. У осталим случајевима, саслушање тих лица обавиће се на наведени начин само на њихов захтев.⁸⁰ У Енглеској је коришћење интерне телевизије могуће само код сексуалних и деликата насиља и код одређених врста судова.⁸¹ Оваква техника саслушања примењује се и у случају детета оштећеног кривичним делом за које судеће веће одлучи да га изван главног претреса саслуша председник већа.⁸²

Поред саслушања деце и малолетника, она често обухвата и саслушање сведока који се због старости, болести или других важних разлога не могу појавити пред судом.⁸³ Њен секундарни циљ је савладавање просторних препрека, укључив ту и пружање међународне кривичноправне помо-

⁷³ Чл. 102а. рад. верз. ЗИД ЗКП; чл. 29. Act no. 93/99 Португалије; чл. 9. ЗОЗСПУС БиХ; чл. 9. Закона о заштити свједока у кривичном поступку Републике Српске (ЗОЗС РС); чл. 239. ст. 1. ЗКП Норвешке (у погледу ментално заосталих и на сличан начин хендикепираних жртава сексуалних кривичних дела).

⁷⁴ Davis/ Noon, An evaluation of the live link for child witnesses, 1991, naved. prema M. Bohlander, *op. cit.*, с. 93.

⁷⁵ Чл. 162а. ст. 2. ЗКП Аустрије.

⁷⁶ Чл. 248. ст. 5. ЗКП Хрватске.

⁷⁷ Чл. 101. ст. 5. ЗКП ЦГ.

⁷⁸ Чл. 162а. ст. 2. ЗКП Аустрије.

⁷⁹ Чл. 152. ст. 3. ЗМУЧ.

⁸⁰ Чл. 162а. ст. 3. ЗКП Аустрије.

⁸¹ За Енглеску вид. код М. Bohlander, Der Einsatz von Videotechnologie bei der Vernehmung kindlicher Zeugen im Strafverfahren, ZStW 1/1995, с. 90.

⁸² Чл. 346. ст. 3. ЗКП Хрватске.

⁸³ Чл. 247а. ст. 1. ЗКП Аустрије; чл. 100. ст. 6. ЗКП ФБиХ; чл. 86. ст. 6. ЗКП БиХ; чл. 150. ст. 6. ЗКП РС.

ћи. Тако се овој мери прибегава ако сведок због боравка у иностранству не може или неће да се појави пред судом, ако надлежни инострани органи пруже правну помоћ.⁸⁴ Тај циљ је једини признат циљ ове мере у нашим поступцима за организовани криминал и за ратне злочине, што се с правом критикује.⁸⁵ Саслушање путем видео конференцијске везе се ту предвиђа само ако није могуће обезбедити присуство сведока или оштећеног на главном претресу.⁸⁶ Због тога је могуће да ће у пракси неки сведоци настојати да буду недоступни суду, да би обезбедили саслушање путем видео конференцијске везе и тако се заштитили. Тиме би се иза једног формално-правног разлога крио дубљи смисао ове мере.

Чл. 9. Другог додатног протокола уз Европску конвенцију о узајамној помоћи у кривичним стварима,⁸⁷ као и чл. 10. Конвенције о узајамној помоћи у кривичним стварима између држава чланица Европске Уније⁸⁸ регулишу саслушање путем видео конференције. Ако се лице налази на територији једне државе потписнице, а треба да буде саслушано као сведок или вештак од стране судских власти друге државе потписнице, ова последња може, ако није пожељно или могуће да се то лице појави лично, захтевати да се саслушање обави путем видео конференције. Замољена држава ће прихватити саслушање путем видео конференције уколико она не буде у супротности са основним принципима њеног права и ако поседује техничка средства за такву врсту саслушања. Ако замољена држава не поседује техничка средства за видео конференцију, та средства може обезбедити држава молила уз сагласност замољене државе. Захтев за саслушање путем видео конференције, између осталог садржи и разлог због којег није пожељно или могуће да сведок или вештак дође лично, назив судског органа и имена лица која ће вршити саслушање. Судски орган замољене државе ће позвати дато лице у складу са облицима установљеним у њеном праву.⁸⁹ Судски орган замољене државе ће бити присутан током саслушања, по потреби уз помоћ преводиоца, и биће одговоран како за обезбеђење идентификације саслушаваног лица, тако и за поштовање основних правних принципа замољене државе.⁹⁰ Ако судски орган замољене

⁸⁴Чл. 247а. ст. 2. ЗКП Аустрије; чл. 244а. ст. 2. ЗКП Мађарске.

⁸⁵ Вид. М. Шкулић, *Организовани криминалитет. Појам и кривичнопроцесни аспекти*, Београд, 2003, с. 297.

⁸⁶ Чл. 15љ. ст. 1. нашег Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала (ЗОК) и чл. 14. нашег Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине (ЗОРЗ).

⁸⁷ Council of Europe, ETS no. 182.

⁸⁸ Усвојена у Бриселу, 29.05.2000.

⁸⁹ Тако и чл. 30. Crime (International Co-operation) Act 2003 (UK).

⁹⁰ Упор. чл. 30. ст. 4. и 5. Crime (International Co-operation) Act 2003 (UK).

државе сматра да се приликом саслушања вређају основни правни принципи замољене државе, одмах ће предузети неопходне мере да се саслушање настави у складу са тим принципима. Надлежни органи државе молиље и замољене државе ће се сагласити око мера за заштиту саслушаваног лица.⁹¹ Саслушање ће се спровести директно од стране судског органа државе молиље у складу са њеним правом. На захтев државе молиље или лица које треба саслушати, замољена држава ће по потреби обезбедити да саслушаваном лицу помаже тумач. Лице које треба саслушати може се позвати на своје право да не сведочи, које му припада било по праву замољене државе, било државе молиље.⁹² Без штете по договорене мере заштите, судски орган замољене државе ће на крају саслушања сачинити записник са ознаком датума и места саслушања, идентитета саслушаваног лица, идентитета и функција осталих лица замољене државе која су учествовала у саслушању, положених заклетви и техничких услова под којима је саслушање предузето. Тај документ ће бити прослеђен надлежном органу државе молиље. Свака страна ће предузети неопходне мере да примени своје право према лицу које треба да саслуша на својој територији а које неосновано одбија да сведочи или не сведочи истинито. Када се захтева међународна правна помоћ у односу на сведока коме је потребна заштита, замољена држава и држава молиља ће настојати да се сагласе око мера заштите да тог лица, у складу са њиховим националним правом.

Циљ ове мере може бити и брзо и безбедно спровођење поступка. Такво саслушање се нпр. предвиђа за окривљеног или сведока лишеног слободе, чије би присуство на главном претресу угрожавало јавну безбедност (нпр. због опасности да се организује бекство или отмица саслушаваног лица).⁹³ Нека законодавства се не упуштају у разлоге за примену ове мере.⁹⁴

6. Против примене ове мере наводи се да техничка веза не може заменити лични контакт.⁹⁵ Ипак, погрешно је означавати такве сведоке као виртуелне сведоке, јер они стварно постоје, само нису физички присутни.⁹⁶ По неким, ова мера представља одступање од начела непосреднос-

⁹¹ Слично чл. 30. ст. 7. Crime (International Co-operation) Act 2003 (UK).

⁹² Према чл. 30. ст. 9. Crime (International Co-operation) Act 2003 (UK), сведок не може бити обавезан да да исказ који не би морао дати у делу УК у коме замољени суд врши јурисдикцију. Такође, сведок не може бити обавезан да сведочи у својству службеника Круне, као ни онда ако би то било штетно за безбедност УК.

⁹³ Тако чл. 244а. ст. 2. ЗКП Мађарске.

⁹⁴ Чл. 46. ст. 2. ЗКП Канаде; чл. 109а. ЗКП Норвешке.

⁹⁵ Тај приговор се чуо у поступку усвајања овог законског решења у Немачкој (вид. Н. Diemer, Der Einsatz der Videotechnik in der Hauptverhandlung, NJW 23/99 с. 1668).

⁹⁶ Тако и М. Шкулић, *op. cit.*, с. 298.

ти.⁹⁷ Сматрамо да се њоме само физички одступа од начела непосредности, али се оно у суштини поштује, захваљујући техничкој вези током суђења. Очувано је право на процесну комуникацију учесника кривичног поступка каква је могућа и у условима физичке присутности свих лица у судници. У свему се примењују општа правила о саслушању сведока (нпр. заклетва, упозорења сведоку, допунска питања...). Неке модификације су ипак нужне. То се, пре свега, односи на практичну немогућност суочења. Можда би оно, теоријски, и било изводљиво, али би га чињеница да је живи контакт уступио место видео вези, ипак учинила неефикасном. Осим тога, видео конференцијска веза може утицати и на формирање слободног судијског уверења приликом оцене доказа, с обзиром на могућност некавалитетног преноса слике и звука у вези са праћењем телесних реакција сведока. До забуне може доћи и ако камера није фокусирана на лице које поставља питања. Саслушавано лице, надаље, може бити узнемирено и нервозно због присуства опреме за снимање, што смањује његову поузданост.⁹⁸

2. Мере везане за радње процесне принуде

Заштитне мере не морају бити искључиво мотивисане потребом заштите сведока. У недостатку посебних мера за заштиту сведока, тој сврси могу послужити и неке опште процесне установе. На овом месту обрадићемо две такве установе везане за радње процесне принуде: притвор и забрана састајања са одређеним лицима.

1) Притвор

Притвор као облик превентивног лишења слободе уз затварање окривљеног представља најтежу меру процесне принуде, која се наређује ради испуњења одређеног процесног циља. Један од процесних циљева притвора је и заштита доказа потребних поступку. Отуда у многим земљама тзв. колузиони притвор. Сматра се да је колузија као основ ограничавања слободе заостатак старог инквизиторског поступка и да је неспојива са оп-

⁹⁷ G. Krapf, Audiovisuelle Zeugenvernehmung, *Kriminalistik* 5/02, с. 309; M. Hussels, Videoübertragungen von jugendlichen Zeugen in Missbrauchsprozessen – eine Bestandsaufnahme und Überlegungen de lege ferenda, *ZRP* 7/ 1995, с. 243.

⁹⁸ За ове и друге приговоре у вези са видео конференцијском везом у контексту некривичних поступака, вид. M. A. Kenny, T. Hong, Objecting to video merits hearings, http://www.aif.org/lac/lac_pa_121203.asp, доступно 03.07.2005.

тужним начелом, по коме је окривљени субјект поступка, који једнако као и тужилац има право да прикупља доказе за своју одбрану.⁹⁹

У неким правима колузиони притвор постоји и ако особите околности указују да ће окривљени ометати поступак утицањем на сведоке, саучеснике или прикриваче.¹⁰⁰ Иако је потреба за притвором по овом основу најприсутнија у истрази, нема сметњи да се он нареди и по завршеној истрази, све до изрицања првостепене пресуде. Он се, међутим, мора укинути чим се обезбеде докази због којих је одређен. По себи се разуме да му нема места после изрицања пресуде и да тада мора бити укинут ако је раније био одређен. За одређивање односно продужавање притвора по овом основу није довољно да се истакне само апстрактна могућност утицања, која постоји у свим стварима у којима треба да се саслушају сведоци, саучесници или прикривачи, већ треба навести конкретне особите околности које потврђују постојање ове опасности.¹⁰¹ Такође није довољна претпоставка да би окривљени који пориче учинилаштво могао утицати на сведоке ако остане на слободи.¹⁰² Притвор по овом основу се не би могао одређивати ни због могућности окривљеног да подстрекава већ испитане сведоке на лажно сведочење.¹⁰³

И у француском праву је 1970. уведен притвор (*detention provisoire*) ради спречавања утицаја на сведоке или жртве,¹⁰⁴ мада је и пре те реформе било мишљења да притвор може служити и ради заштите сведока. Иако је законодавац мислио пре свега на потребу утврђивања истине у поступку, овом мером се може штитити и личност сведока. Тиме се избегава да сведок буде изложен угрожавању или агресији од стране окривљеног.¹⁰⁵

⁹⁹ Н. Огорелица, *op. cit.*, с. 289; М. Грубач, *Кривично процесно право. Увод и општи део*, Београд, 2004, с. 362.

¹⁰⁰ Вид. чл. 142. ст. 2. тачка 2. нашег ЗКП; чл. 148. ст. 1. тачка 2. ЗКП ЦГ; чл. 132. ст. 1. тачка б) ЗКП БиХ; чл. 105. ст. 1. тачка 2. ЗКП Хрватске; чл. 146. ст. 1. тачка б) ЗКП ФБиХ; чл. 189. ст. 1. тачка б) ЗКП РС. Вид. и чл. 180. ст. 2. тачка 2. ЗКП Аустрије, по коме се може утицати и на вештаке.

¹⁰¹ Врховни суд Хрватске II Кж. 117/73, навед. према Т. Васиљевић, М. Грубач, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2003, с. 271; Решење Окружног суда у Београду Кв. 2619/03 од 17.10.2003, у: И. Симић, А. Трешњев, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје, пета књига*, Београд, 2004, с. 214-215.

¹⁰² Врховни суд Словеније Кж. 38/68 од 17.01.1968; Окружни суд Љубљана К. 209/66 од 07.09.1966, навед. према Т. Васиљевић, М. Грубач, *op. cit.*, с. 272.

¹⁰³ Врховни суд БиХ Кж. 942/69 од 24.10.1969, навед. према Т. Васиљевић, М. Грубач, *op. cit.*, с. 272.

¹⁰⁴ Чл. 144 француског ЗКП (*Loi no. 70-463 du 17 juillet 1970, art. 1 Journal Officiel du 17 juillet 1970*).

¹⁰⁵ Tako i J. Pradel, *La protection du témoin contre les pressions. Aspects du droit pénal français*, *Revue internationale de criminologie et de police technique* 2/96, с. 164.

Још је експлицитнија одредба чл. 65 Правила о поступку и доказима МКТЈ: „Претресно веће може издати налог за пуштање на слободу само након што чује став земље домаћина и само ако се увери да ће се оптужени појавити на суђењу и да, у случају пуштања на слободу, неће представљати опасност ни за једну жртву, ни за једног сведока, ни за било коју другу особу.“

Било је предлога и за установљавањем посебног основа за одређивање притвора ако је кривично дело насиља у породици извршено кршењем заштитне мере.¹⁰⁶

2) Забрана састајања са одређеним лицима

Поред притвора, савремена права познају и друге, лакше мере процесне принуде којима се може ограничити слобода кретања окривљеног. Међу њима се налази и нека врста контролисане слободе окривљеног, која се у француском праву назива судска контрола (*du controle judiciaire*). Суштина је у томе да се окривљени налази на слободи и под контролом суда у вези са извршавањем наметнутих обавеза или забрана. Тако чл. 138. ст. 2. тачка 9. француског ЗКП између осталог предвиђа могућност намењања окривљеном обавезе уздржавања од посеђивања или сусретања одређених лица посебно означених од стране суда, као и ступања у везу са њима на било који начин. Ова формулација је довољно широка да се може применити и на угрожене сведоке. Међутим, та одредба се у пракси мало користи за обезбеђење заштите сведока из простог разлога што је то питање актуелно у области тешког криминала, где је чешће стављање окривљеног у притвор.¹⁰⁷ Ова мера се у француском праву може користити у поступцима за дела са прописаном казном затвора или тежом казном.

Нека права познају посебну меру процесне принуде под називом забрана напуштања боравишта.¹⁰⁸ Наиме, ако постоје околности које указују да би окривљени могао побећи, сакрити се, отићи у непознато место или у иностранство, суд му може образложеним решењем забранити да без одобрења напусти место боравишта. Уз ову меру као основну може бити наређена једна или више допунских мера. Једна од њих је и забрана састајања са одређеним лицима. У циљу заштите окривљеног, у неким правима је прописано да се тим мерама не може ограничити његово право да се несметано виђа са члановима породице, блиским сродницима и својим

¹⁰⁶ В. Николић-Ристановић, *Породично насиље у Србији*, Београд, 2002, с. 136.

¹⁰⁷ Ј. Прадел, *op. cit.*, с. 165.

¹⁰⁸ Чл. 136. нашег ЗКП; чл. 140. ЗКП ФБиХ; чл. 183. ЗКП РС; чл. 126. ЗКП БиХ.

браниоцем.¹⁰⁹ Пропуст је нашег законодавца што ову заштитну одредбу није изузео у случајевима кривичних дела учињених на штету наведених лица, као што је то предвиђено у црногорском и хрватском праву, где је забрана састајања са одређеним лицима једна од могућих самосталних мера надзора односно мера опреза.¹¹⁰ Према хрватском праву, у решењу којим налаже меру опреза забраном приближавања одређеној особи и забраном успостављања и одржавања везе с одређеном особом, суд ће одредити раздаљину испод које се окривљени не сме приближити одређеној особи, те забранити успостављање или одржавање изравне или неизравне везе с одређеном особом.¹¹¹ Мере могу трајати док за то постоји потреба, а најдуже до правноснажности пресуде. Осим тога, истражни судија или председник већа дужан је да свака два месеца испита да ли је примењена мера још потребна. Против решења којим се одређују, продужавају или укидају ове мере странке могу изјавити жалбу, а јавни тужилац и против решења којим је његов предлог за примену мере одбијен. О жалби одлучује ванрасправно веће у року од три дана од дана пријема жалбе. Жалба не задржава извршење решења.

Меру забране састајања са одређеним лицима треба разликовати од садржински сличних заштитних мера које се прописују у области заштите од насиља у породици. Прва мера је општа и може се изрећи у вези са било којим кривичним делом, док је друга специјална и покрива само област насиља у породици. Прва мера представља радњу процесне принуде, чији је циљ обезбеђење присуства окривљеног, док је друга категорија материјалног кривичног, прекршајног или грађанског права, чији је циљ обезбеђење сигурности жртве и спречавање будућег насиља. Прва мера се изриче у кривичном поступку, а друга по правилу у прекршајном или грађанском поступку.

3) Обавештавање жртве о пуштању окривљеног на слободу

Нека законодавства прописују обавезу обавештавања жртве кривичног дела о пуштању окривљеног на слободу пре доношења првостепене пресуде, са навођењем меродавних разлога за то и блажих мера изречених окривљеном. Негде је та мера предвиђена за све жртве кривичних дела,¹¹²

¹⁰⁹ Чл. 136. ст. 3, нашег ЗКП.

¹¹⁰ Вид. чл. 139. ЗКП ЦГ; 90. ст. 3. ЗКП Хрватске.

¹¹¹ Чл. 91. ст. 4. ЗКП Хрватске.

¹¹² Чл. 225. Vorent. Швајцарске.

а негде само за дела насиља у породици.¹¹³ У неким правима, ако је пуштен на слободу окривљени који живи у заједничком домаћинству са малолетником оштећеним сексуалним кривичним делом, или који на други начин може на њега непосредно утицати, без одлагања се обавештава служба за малолетнике да би могла предузети потребне мере за заштиту оштећеног.¹¹⁴ Ову меру смо сврстали у групу мера за спречавање физичког сусрета сведока са окривљеним, јер од благовременог информисања жртве о томе зависи њена приправност да се сама заштити и избегне евентуалне сусрете са окривљеним.

¹¹³ Новопредложени чл. 193. ст. 5а Нацрта ЗИД ЗКП Аустрије.

¹¹⁴ Чл. 221. ст. 2. RiStBV Немачке.

*Dr Snežana Brkić, Assistant Professor
Novi Sad Faculty of Law*

Measures of Witness Protection Through Preventing the Physical Encounter of Accused and Witness

Abstract

The paper analyzes measures of witness protection through preventing the physical encounter of accused and witness. They can be directed to the physical putting out of action of intimidation and retaliation, but also to the protecting the physical integrity of witness, in other words to the preventing his secondary victimisation. This kind of measures of witness protection can be related to the rules of evidence and to the process coercion.

Some legislatures exclude the possibility of confrontation witnesses with the accused in interest of witness protection. It is especially desirable by children and other vulnerables witnesses. Somewhere, the prohibition of confrontation is limited to the criminal offences against sexual integrity.

Contribution to the witness protection is also such kind of organisation of recognition that person who is recognized can not see and hear the person who perform the recognition.

The temporary removing of the accused from a courtroom can also be the measure in function of witness protection. It is also provided for judges duty to inform the accused about process after his return at the session.

Sometimes the legislatures issue the victims right to safe place of waiting to hearing. Finally, we have a hearing by video – conference and close circuit television. Primary goal is elimination of negative consequences the courts atmosphere. It can be possibility or duty. This measure is not exception to the principle of immediacy.

Some general institutions with regard to process coercion can also be in function of witness protection. There are detention on account of influence on witnesses, prohibition of meeting with certain persons and obligatory notice about releasing accused from detention.